

Motion till riksdagen

1989/90:U515

av Lars Werner m.fl. (vpk)

Europapolitiken

Det kommer en dag då du Frankrike, du Ryssland, du England, du Tyskland, då ni alla, kontinentens alla nationer utan att förlora era utmärkande drag och er storslagna särprägel kommer att oupplösligt flyta samman i ett slags högre brödraskap... Det kommer en dag då marknader, öppna för handel, och intellekt, öppna för idéer, blir det enda slagfältet (Viktor Hugo)

Europa befinner sig i en helt ny situation inför 90-talet. Kalla krigets misstro mellan öst och väst har kommit till vägs ände. 1989 års snabba utveckling i östra Europa mot demokrati samt nationellt och kulturellt självbestämmande har ställt Europafrågan inför helt nya utmaningar. De som för något år sedan gjorde EG liktydigt med Europa har snabbt tvingats omvärdera sin snäva syn. I dag består Europa av 35 stater och det kan bli än fler innan årets slut. EG består alltså av 12 stater. Demokratins utveckling är på sikt oåterkallelig. Den ekonomiska, teknologiska och utbildningsmässiga nivån i Europa har kommit så långt att enpartivällden inte längre kan upprätthållas.

Det är i dag omöjligt att teckna en exakt bild av den europeiska utvecklingen. Men i grova drag kan vi ändå teckna två utvecklingsvägar. Den första utvecklingsvägen är ett Europa med delvis nya över- och underordningsförhållanden. Lyckas EG bygga sin politiska union, som innebär en ny typ av statsbildning, ett nytt kapitalistiskt stormaktsblock, är risken uppenbar att nya låsningar skapas i Europa. Östra Europa riskerar bli något av en bakgård till en av världens största handelsmakter på ungefär samma sätt som Latinamerika idag är visavi USA. Om EG lyckas med att bygga sin politiska union, som inkluderar gemensam utrikes- och säkerhetspolitik, så kommer mycket kraftiga spänningar att återigen uppstå. En fredlig utveckling kan i detta sammanhang bli svår att upprätthålla.

Den andra utvecklingsvägen är ett demokratiskt och öppet Europa, där länderna i Europa uppträder på jämlika villkor när det gäller handelsförbindelser, vetenskapligt och kulturellt utbyte med mera. Det kan leda till ett Europa med ökad tolerans för enskilda länder att bygga sina samhällen efter egen övertygelse och med nationell självbestämmanderätt. Det kan bli ett Europa där olika sociala och ekonomiska system tillåts blomstra sida vid sida. Det kan bli ett Europa som gemensamt arbetar för att lösa hela Europas försörjningsproblem, massarbetslöshet, de sociala klyftorna och miljöproblemen. Det kan bli ett Europa där militära medel kan överföras till civila och mänskliga ändamål. Det kan bli ett Europa som erkänner olika kultu-

rella och nationella särdrag som grundläggande och som inte endast försöker tävla med andra handelsmakter om ekonomisk tillväxt. Vilken av dessa utvecklingsvägar som blir verklighet är en fråga om styrkeförhållanden. Inget är längre förutbestämt. Folken bygger själva sina samhällen. Detta har med tydlighet visat sig i östra Europa under 1989. Vänsterpartiet kommunisterna företräder en inriktning av Europapolitiken som skissas i den sist nämnda utvecklingsvägen. Vi menar att det är den enda väg Europas folk kan ta.

En Europapolitik som är helt fixerad vid EG, dess inre marknad, dess ekonomiska och monetära union, som på sikt skall leda till den politiska unionen, utgör ett hinder för en verklig alleuropeisk, öppen demokratisk Europapolitik. EG är för snävt och bygger på grundtankar som formats och slipats i en tid som är passerad av den samhälliga utvecklingen. EG:s politiska union blir en statsbildning, en superstat, och inte en internationell samarbetsorganisation.

EG:s ekonomiska grundfilosofi bottnar i Adam Smiths gamla 1700-tals-tankar och Ricardos tidiga 1800-talsidéer om frihandel. Idén om EG:s inre marknad är rakt igenom ett nyliberalt projekt, där demokratiska, sociala och miljömässiga landvinningar måste vika undan för kapitalets behov av mera profiler. Det var ingen tillfällighet att förarbetet till EG:s vitbok om förverkligandet av EG:s inre marknad fram till 1992 års utgång utarbetades av Philipsdirektören Visse Decker. Ceccinirapporten, som är ett centralt propagandadokument för EG:s inre marknad, pläderar lyriskt för EG:s inre marknad som ett gigantiskt utbudsprojekt, där ledorden är avreglering och liberalisering. Demokratiskt inflytande, sociala och miljömässiga skydd anses stå i motsättning och utgör hinder för den inre marknadens effektivitet. Men problemen i Europa är inte att kapitalet har för svag maktställning. En lösning av Europas problem kräver istället ingrepp i det transnationella kapitalets maktställning.

EG-systemet är demokratiskt efterblivet. Dess beslutande organ Ministerrådet har slutna sammanträden, protokollen är hemliga och det är t.o.m. kriminellt för en tjänsteman att avslöja hur ett land har röstat. Det folkvalda Europaparlamentet är endast rådgivande och kan bara ställa ändringsförslag. I enlighet med Romfördragets artikel 155 och 235, är det byråkratin, Kommissionen, som styr verksamheten. Kommissionen har ensamrätt att lägga fram förslag till beslut. Kommissionen har också tvångsmedel till sitt förfogande såsom viten och avgifter. Domstolen styrs liksom Kommissionen genom överstatliga principer. EG-rätten står över nationell rätt. När beslut fattas om en förordning upphör automatiskt de ingående ländernas lagstiftning. Domstolen har enligt Romfördragets artikel 177 den slutgiltiga tolkningsrätten.

EG-systemets överstatlighet skiljer sig principiellt från andra mellanfolkliga organ. I de sist nämnda ges de enskilda länderna själva rätt att transformera konventioner och rekommendationer till den nationella lagstiftningen. EG-domstolen kan fatta beslut som inte bara binder den enskilda medlemsstaten, utan även dess juridiska och fysiska personer. Under senare år har överstatligheten förstärkts på den nationella suveränitetens bekostnad. Det gäller särskilt den från 1/1 1987 gällande Enhetsakten. Numera kan 2/3 av den inre marknadens beslut fattas med kvalificerad majoritet. Tidigare

skulle beslut fattas enhälligt. Enhetsakten innebar dessutom att makt flyttades från Kommissionen, som trots allt står under offentlig kontroll, till standardiseringsorganen CEN och Cenelec, vilka kontrolleras av den privata industrins branschorganisationer. EG-systemet bygger på de transnationella bolagens starka informella inflytande. Aktionskommitténs och Round Tablegruppens inflytande och makt är väl dokumenterat. Där dominerar de stora företagen och de ligger alltid steget före EG:s institutioner. Dessutom är det storföretagen som helt och hållet dominerar lobbyverksamheten, en företeelse som är helt accepterad i EG-systemet.

Sveriges okritiska närmande till EG, i enlighet med riksdagsbeslutet 1988 om anpassning på alla områden utom utrikes- och säkerhetspolitik samt dess praktiska uppföljning, utgör ett hot mot svensk nationell självbestämmanderätt. EG-kommissionens ordförande Delors sade vid Europaparlamentets möte 1988 att om tio år kommer 80 procent av den ekonomiska och sociala lagstiftningen att beslutas av EG:s institutioner. Lägger vi därtill planerna på den ekonomiska och monetära unionen som innebär kraftiga inskränkningar i de nationella ländernas rätt att bestämma över den egna budgeten blir läget allvarligt. Inte bara för EG:s länder, utan även för EFTA-länderna som tycks ha accepterat underkastelsen av EG:s beslutsmaskineri.

Vänsterpartiet kommunisterna har i den allmänna propagandan beskyllts för att vara isolationister. Detta är felaktigt. Vpk har alltid varit ett internationalistiskt parti. Vi anser inte detta stå i motsättning till värnandet av den nationella självbestämmanderätten. Vi finner Jean Jaurès ord fortfarande giltigt: "Litet internationalism för bort från fosterlandet, mycket internationalism för tillbaka dit igen."

De enskilda nationalstaterna kan inte lösa alla avgörande problem som finns i Europa. Miljöhoten känner inga gränser. 30 procent av all handel sker genom de transnationella bolagens egna kanaler. Sveriges export, som utgör en tredjedel av andelen producerade varor och tjänster, går till 50 procent på EG-marknaden. En tilltagande utflyttning av svenskbaserade transnationella bolag sker årligen. Det bör dock betonas att nationalstaterna aldrig haft kontroll över de monopolkapitalistiska företagen. Men den ekonomiska och teknologiska utvecklingen och dess internationalisering kräver mer av internationellt samarbete.

Det krävs ett verkligt alleuropeiskt samarbete. Det är dock viktigt att det arbetet sker med maximal öppenhet och utan att de enskilda ländernas möjligheter att själva lösa sina problem grusas. Det krävs, särskilt inom miljöområdet, bindande beslut för hela Europa. Det är dock viktigt att det rör sig om minimiregler, som ger enskilda länder möjlighet, att ensamma eller tillsammans med andra länder, kunna gå vidare och skärpa reglerna. Det får inte vara så att konservativa miljöländer som Frankrike, Italien och Storbritannien, ges möjlighet att förhindra att Västtyskland, Holland och de skandinaviska länderna kan skärpa reglerna när det gäller exempelvis utsläppsregler för bilavgaser. EG-systemet är här ett hinder för en positiv utveckling. Detta beror på att varornas fria rörlighet är en överordnad princip inom EG. Länder som vill gå vidare kan i många fall anses införa handelshinder för övriga länder. Av den anledningen har exempelvis danskarna tvingats upp-

höra med märkning av vissa lösningsmedel som bevisligen framkallar hjärn-
skador.

Mot. 1989/90
U515

Det krävs ett riktigt parlament som kan hysa alla Europas länder. EG är i detta sammanhang för snävt och har inte för avsikt att ta in alla Europas länder. EFTA är främst en handelsteknisk organisation och kan heller inte fylla den roll som krävs för en alleuropeisk lösning av viktiga grundläggande frågor. Det mest realistiska alternativet att organisera ett alleuropeiskt parlament är vad vi förstår Europarådet. Rådet har idag 23 medlemsländer, och Sovjet, Polen, Ungern och Jugoslavien är knutna till rådets verksamhet. Bulgarien, Rumänien, DDR och Tjeckoslovakien väntas också följa efter. Denna process är viktig och det är viktigt att de östeuropeiska länderna ges samma status som de västeuropeiska länderna.

Europarådet måste dock utvidga sin verksamhet. Förutom sina traditionella uppgifter när det gäller mänskliga rättigheter, sociala frågor och kulturfrågor måste Europarådet ta sig an de viktiga miljöfrågorna, den tilltagande rasismen, den sociala utslagningen och utbildningsfrågor för hela Europa. Ett alleuropeiskt parlament skulle kunna samla sina folkvalda och fatta gemensamma beslut om konventioner som de enskilda länderna därefter kan anta i sina respektive parlament. Konventionerna skall öppet diskuteras och inte beslutas bakom stängda dörrar. Ett alleuropeiskt parlament skulle kunna fatta bindande beslut i exempelvis miljöfrågan och en särskild miljödomstol skulle kunna övervaka att miljöåtgärderna i praktiken genomförs. Miljöhänsynen måste vara överordnad principen om varornas fria rörlighet och maximal ekonomisk avkastning. Sveriges riksdag bör uttala sig för ett alleuropeiskt parlament organiserat av det nuvarande Europarådet.

1990 blir ett avgörande år för EG-EFTA-förhandlingarna. Sverige innehar dessutom ordförandeskapet inom EFTA det första halvåret och har därmed stora möjligheter att påverka utvecklingen. För att få till stånd ett öppet och demokratiskt Europa bör EFTA prioritera kontakterna med östra Europa framför fixeringen med EG. EFTA bör underlätta för flera östeuropeiska länder att ansluta sig till frihandelsorganisationen. Vad vi har förstått har intresset från svensk sida att tillmötesgå Polen och Ungern varit tämligen svalt. Det är nu dags att i handling visa att Sverige menar allvar när vi talar om behovet av en verklig alleuropeisk lösning.

Den 9 november meddelade Anita Gradin i Sveriges riksdag att EFTA:s arbetsgrupper hade accepterat den så kallade Cassis De Dijonprincipen. Detta menar vi är djupt olyckligt och bör rivas upp. Cassis De Dijon är namnet på en fransk likör. Fransmännen ville få den exporterad över hela EG-området på 70-talet. Västtyskland motsatte sig detta för att likör borde innehålla minst 32 procent i alkoholstyrka. Cassis De Dijonlikören innehöll bara 25 procent. EG-domstolen beslutade att fransmännen hade rätt till export. Därmed grundlades en generell princip inom EG-systemet. Varje vara som är lagligen producerad inom ett land äger rätt att exporteras inom hela EG-området. Denna princip har varit en viktig faktor för att köra över enskilda länder i harmoniseringsarbetet. En vara som exempelvis innehåller asbest och som vi inte vill tillverka kan tillverkas i något annat land inom EES-området och importeras till Sverige.

EG har också ställt krav om att EFTA-länderna skall anta tusentals sidor

lagtext som tidigare beslutats inom EG (acquis communautaire). Lagarna skall vad vi förstår inte ens översättas utan bara läggas upp på riksdagens bord för att klubbas igenom. Detta ställer det svenska folkstyret inför en helt orimlig situation. Den svenska riksdagen måste som minimikrav känna till vad den beslutar om. Sverige bör därför driva kravet på att EFTA-länderna måste översätta och ges möjlighet att ta ställning och öppet diskutera EG:s tidigare beslutade lagstiftning.

Det tycks fortfarande råda oklarhet om EFTA skall satsa på tullunion eller utvidgade frihandelsavtal inom EG. Vpk förordar frihandelsavtal. Tullavgifterna mellan EG och EFTA-länderna på industrivaror är avskaffade. Det blir svårt att införa dem igen eftersom GATT förmodligen inte accepterar nya tullar. Men en tullunion innebär gemensam politik gentemot tredje part. Tullunionen blir därmed ett redskap för utrikespolitik, för sanktioner med mera. Detta framgår klart i Romfördragets artikel 113. Detta kommer i konflikt med svensk neutralitetspolitik. Frihandelsavtalet med EG som började gälla 1973 har fungerat och kan fungera även i framtiden.

Sverige har i EG-EFTA-förhandlingarna när det gäller undantag haft en exempellös låg profil. Sverige bör klart och tydligt deklarerat till EG-kommissionen, Europaparlamentet och EG:s ministerråd att vi inte kan godta försämringar för svensk del när det gäller miljön, arbetsmiljön, konsumentskyddet, den generella välfärdspolitiken, fackliga rättigheter, jämlikheten mellan kvinnor och män, flyktingpolitiken samt demokratifrågorna.

Det avgörande steget för att bilda den nya superstaten, den politiska EG-unionen, med EFTA som släpvagn, är skapandet av den ekonomiska och monetära unionen. Tanken har funnits sedan EG:s bildande och fick ytterligare näring i och med Wernerrapporten 1970 och måste idag anses tämligen realistisk i och med att en arbetsgrupp under ledning av Jaques Delors presenterat en rapport som fortfarande gäller. Delorsrapporten, som antogs vid EG:s toppmöte i Madrid 1989, förslår en utveckling i tre steg. Det första steget innebär att alla länder kommer med i valutasamarbetet (EMS) och i växelkursarbetet (EMR) samt att centralbankscheferna övervakar den ekonomiska och monetära politiken. Andra och tredje steget enligt Delorsrapporten kräver ändringar i EG:s grundfördrag, eftersom stora delar av nationernas självstyre går förlorat och det krävs nya institutionella förändringar. Därför har EG nu i enlighet med Romfördragets artikel 236 inkallat en regeringskonferens om den ekonomiska och monetära unionen. Konferensen skall hållas i december 1990. Tanken är enligt Delorsplanen att växelkursen skall låsas fast, valutan skall vara gemensam samt att budgetreglerna skall vara bindande. En ny institution skall upprättas. Det är Centralbanksrådet som förmodligen kommer att bestå av riksbankscheferna. Denna institution skall liksom EG-kommissionen inte vara bunden av nationella bindningar, utan de skall arbeta som goda "eurokrater" och se till unionens bästa. Enskilda länder kommer inte att bestämma över den egna budgetens omfattning, utan Centralbanksrådet kommer att kunna gå in och ändra enskilda länders finans- och budgetpolitik.

Centraliseringen kommer att öka drastiskt i och med den ekonomiska och monetära unionen. Medan vissa sovjetrepubliker kämpar för rätten till ökad ekonomisk självständighet och egen valuta går västra Europa den motsatta

vägen och upphäver de enskilda ländernas valutor. Sverige borde markera hårdare gentemot denna utveckling. Anita Gradin anförde i Bryssel den 15/1 1990 som enda skäl till att Sverige inte deltar i EMS att det beror på att pundet än så länge inte finns med. Detta duger inte. Deltagandet i EMS är ett oåterkalleligt steg i processen att skapa den ekonomiska och monetära unionen. Stegen till den politiska unionen blir därefter inte särskilt lång.

Alternativen till medlemskap eller nära anpassning till EG är många. EG är inte allena saliggörande. Ett öppet och demokratiskt Europa kräver många insatser. Samarbete kan ske inom Norden, där Nordiska rådet ges nya och spännande uppgifter. EFTA kan bredda sin medlemskrets. Europarådet kan utvidga sin verksamhet och organisera ett riktigt Europaparlament. Europas folk är ingen homogen samling människor som tillåter sig toppstyras av centraliserade kapitalmakter och byråkratier. Europa består av många olika nationaliteter och folkslag. Europas mångfald är dess styrka. Därför måste Europa bli en demokratisk och öppen kontinent med respekt för nationellt och kulturellt självbestämmande.

Hemställan

Med hänvisning till det ovan anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att det krävs en ny alleuropeisk inriktning av den svenska Europapolitiken i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen hos regeringen begär att Sverige skall verka för ett alleuropeiskt parlament organiserat av Europarådet,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige inom EFTA skall verka för att EFTA prioriterar samarbetet med östra Europa framför EG och även verka för att de östeuropeiska staterna som så önskar ges tillträde till EFTA,

4. att riksdagen hos regeringen begär att Sverige inom EFTA skall verka för att riva upp beslutet om godkännandet av den s.k. Cassis De Dijon-principen, dvs. att om en vara är tillåten i ett land äger den rätt att exporteras till alla övriga länder inom EES-området,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige skall verka mot att EFTA-länderna utan översättning och debatt skall godkänna EG:s redan beslutade regelverk (acquis communautaire),

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige skall avvisa krav på tullunion mellan EG och EFTA och i stället förorda frihandelsavtal,

7. att riksdagen hos regeringen begär att denna till EG-kommissionen, Europaparlamentet och EG:s ministerråd framför att Sverige inte kan godta försämringar när det gäller miljön, arbetsmiljön, konsumentskyddet, den generella välfärdspolitiken, fackliga rättigheter, jämlikheten mellan kvinnor och män samt det demokratiska inflytandet,

8. att riksdagen uttalar att Sverige icke kan delta i den ekonomiska och monetära unionen, då denna strider mot varje stats rätt att själv

bestämna grundläggande delar av sin ekonomiska och monetära politik.

Mot. 1989/90
U515

Stockholm den 20 januari 1990

Lars Werner (vpk)

Berith Eriksson (vpk)

Bo Hammar (vpk)

Ylva Johansson (vpk)

Lars-Ove Hagberg (vpk)

Margó Ingvardsson (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

